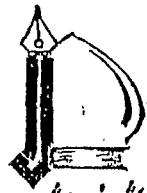

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيَسِّعُ

مرکز اطلاعات مدرک علمی ایران
تهیه مدرک

دانشگاه فروردین مشهد
دانشکده الهیات و معارف اسلامی

فقه مداهب حمسه

تحقیق و بررسی

کتاب کاین و ندر

به راه‌نمایی استاد ارجمند جناب آقای دکتر غلام‌حسین میردانشانی

نگارش: سید محمد تقی قبولی درافشان

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

« بهمن ماه ۱۳۷۰ »

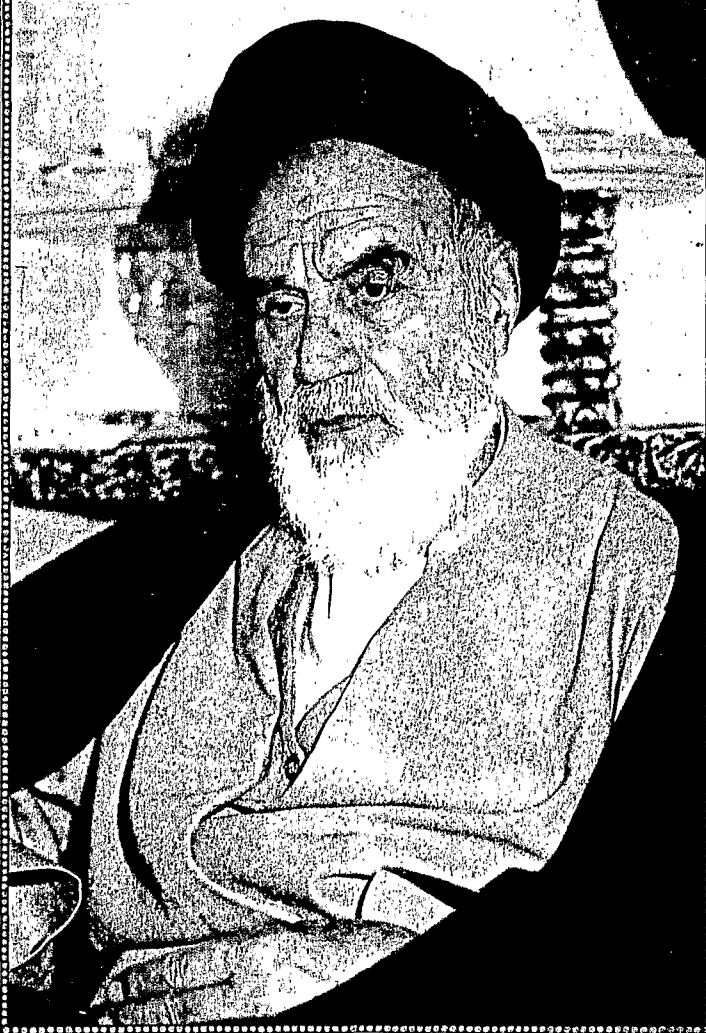
۱۷۷۲۹

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ

جَمِيعًا

وَلَا تَفْرَقُوا
أَلْ عَمْرَأَتِ ٧

تشکیل حکومت برای حفظ نظام و وحدت مسلمین است چنانچه
حضرت زهرا (سلام الله علیها) در خطبه خود فرموده است: امانت
برای حفظ نظام و تبدیل اقتزاق مسلمین به اتحاد است .
ولایت فقیه / ۳۶

اختلاف از جنود شیطان و اتحاد از جنود رحمان است
شرط پیشرفت اسلام یکپارچگی ملت‌های مسلمان است .
رساله انقلاب اسلامی ایران در توحید کلمه ۱۳۸/۲

مذاهب خمسَه (۱)

پنج مذهب ، مذاهب اسلام	اهل یک قبله اند جمله تمام
همه یکتا پرست و دورا ز شرک	تابع مصطفی رسول انبیا م
جمله یک روح در قوالب خمس	زاده در لمهددین زیک اب و مام
از تشنت بدور چون اخوان	همه نوشیده آب از یک جام
از تفرق هر آنکه دم زده است	نیست مسلم بقول اهل کلام
در کف دست ماست پنج انگشت	پی تحکیم هر یک از احکام
متفق چون شوند پنج انگشت	خصم را برده ان زندلجام
جنگ در حیل ذوالجلال بزن	تا شوی سربلند و شیرین کینام
بفشارید دست یکدیگر	تا نگریدید خوا رنزد لئام
از درافشان بکار بنداین پنند	تا شوی درد و کون نیکونام

(۱) این ابیات را جذبزرگوارم استادسیدحسن قبولی درافشان بعدا زملاحظه
رساله‌ها ضربه‌این حقیرا هدا۶ فرمودند

فهرست اجمالی مطالب

صفحه	عنوان
الف - د	مقدمه
۲	تعریف یمین (قسم، سوگند)
۲	حکم یمین
۸	دلیل مشروعیت یمین
۹	اقسام یمین
۱۹	شروط یمین (شامل یمین مکره، سوگند بر محال، حکم استثناء در یمین)
۴۱	صیغه‌هائی که یمین به آنها منعقد می‌شود
۵۳	سوگند به غیر "الله"
۵۵	سوگند به خدا برانجام یا ترک عملی توسط دیگری یا درخواست مطلبی از او
۵۸	کفاره یمین و موجبات آن
۶۶	کیفیت کفاره یمین (شروط اعتاق، اطعام، کسوه، صیام)
۸۳	زمان پرداخت کفاره یمین
۸۶	تعدد کفاره در صورت تعدد یمین
۹۱	اصول معتبر در یمین
۱۱۴	سوگند بر خوردن و آشامیدن
۱۴۸	سوگند بر ورود، خروج، سکنی و مانندان
۱۷۶	سوگند بر عدم تکلم و مانندان
۱۹۹	سوگند بر زدن غلام و عدم بیع و شرا و مانندان
۲۳۸	مباحث نذر
۲۳۸	تعریف نذر
۲۳۸	حکم نذر و دلیل آن
۲۴۲	اقسام نذر
۲۶۱	فهرست تفصیلی مطالب
۲۶۹	فهرست مآخذ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
الحمد لله رب العالمین ، الحمد لله كما هو اهله
نحمده ونستعينه ونتوسل اليه ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له و
ان محمدا "عبده ورسوله وصفيه وخيرته في خلقه وحاظ سره ومبلغ
رسالاته صلوا له عليه وعلى آله الطيبين الطاهرين المعصومين
وبعد قال الله تبارك وتعالى في محكم كتابه الكريم ومبرم خطابه
العظيم عوذ بالله من الشيطان الرجيم :

" وَاَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّٰهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا " (۱)

سپاس بی قیاس خداوندی را سزااست که زبانی ثنا گوین از ادای شکرش
قا صراست و عقول کا وشگران از ادا دارک حقیقتش عاجز

* * *

جهان متفق بر الهیتش خردمانده درکنه ما هیتش

* * *

فیک یا اعجوبه الکو ن غدا الفکر کلایلا
انت حیرت ذوی البین لب و بلبلت العقول
کلما قدم فکری فیک شبیرا " فرمیلا

(۱) آل عمران ۱۰۳/

ناکما " یخبط فی عش واء لایهدی سبیلا" (۱)

* * *

درود بی شعا بر برپیا مبران و فرستادگان اوباد مخصوصا " برخوا جنبه انبیاء و خاتم رسل و اوصیای گرامی او، که با انوار وجودشان جهلیان بشریت را روشن نموده و با تعالیم آسمانی خود راه سعادت را هموار و نمایان ساخته اند . صلوات الله علیه وعلیهم اجمعین

* * *

فا عتصم بالله و الجبل المثنین . لاتفرق من جنود المسلمین
از تشتت کن حذرا ز بهر دین تارهی از مکر و کید مشرکین (۲)

* * *

یکی از عالی ترین دستورات الهی سفارش به وحدت و یگانگی و پرهیز از تفرقه است که منافع آن بر هیچکس پوشیده نیست همسنان مسلمانان باید به ریسمان محکم الهی چنگ زنند و از تفرقه پرهیزند کسانی که در اصول اساسی دین با یکدیگر توافق دارند، نباید بگذارند اختلافات جزئی منجر به جدائی آنان گردد .

(۱) این ابیات از ابن ابی الحدید معتزلی است و ترجمه آن چنین است : ای اعجوبه هستی فکر از درک کنده تو، در مانده و عا جز گردیده است توئی که صاحبان عقل را متحیر ساخته ، عقول و اندیشه ها را واده و حیرت نموده ای هرگاه فکر من در راه درک تو یک وجب پیش می رود ، یک میل به عقب می گریزد سرا فکننده در ظلمت و تاریکی قدم برمی دارد و راهی بسوی تونمی تواند بیا بد .

(۲) به نقل از دیوان استاد گرانمایه پدر بزرگ مکرّم " سید حسن قبولی در افشان

همواره باید متذکر این حقیقت بود که مسلمانان در اصول بلکه در فروع ضروریه دین مانند: "نماز"، "حج"، "جهاد" و غیر آن، اتفاق نظر دارند و بنا بر این بر عموم آنان لازم است که موارد اتفاق را در نظر آورند و با ایشا هده آثاریان با رتفرقه که یا دی شوم استغما ربا عث آن بوده است به خود آیند و تفرقه عملی را کننا رگذاشته و در یک صف در کنار یکدیگر بایستند .

* * *

برگ و سازکائنا ت از وحدت است اندرین عالم حیات از وحدت است (۱)

* * *

مسأله وحدت و یکپارچگی آن چنان خائزا همیت است که علمائ فریقین، همواره به آن اهتمام داشته و در راه آن تلاش می کرده اند . اما خمینی (رضوانا... تعالی علیه) همواره مردم را به وحدت فرا می خواندند و در این راه تلاش فراوان میبذول می داشتند از آن - جمله در کتاب "ولایت فقیه" اتحاد را سیاست اسلامی معرفی فرموده و می فرماید :

"تشکیل حکومت برای حفظ نظام و وحدت مسلمین است چنانکه حضرت زهرا (سلام الله علیها) در خطبه خود فرموده است : "امامت برای حفظ نظام و تبدیل افتراق مسلمین به اتحاد است" (۲)

* * *

از خمینی متابعت بنما تا عزت شوی تو بر خوردار
از در افشان شنوتو اولین اندرز تا نگریدی جقیرو بی مقدار

* * *

(۱) اقبال لاهوری

(۲) ولایت فقیه ۳۶/

رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیه الله خا منه ای (دام ظلّه العالی) نیز در ادامه رسالت امام را حل (رض) بروحدت مسلمانان تأکید داشته و همواره آنان را از اختلاف برحذر می داند چنانکه فرموده اند: "هر فریادونغمه ای که میان ملتها و میان برادران مسلمان همدل و هم‌رزم، اختلاف و کدورت ایجاد کند آن فریاد شیطان است. اختلاف از جنود شیطان و اتحاد از جنود رحمان است... شرط پیشرفت اسلام یکپارچگی میان ملت‌های مسلمان است" (۱)

* * *

اتحاد از جنود رحمان است اختلاف از جنود شیطان است
این کلام متین و عطرآگین از لسان بزرگ مردان است

* * *

در میان علمای اهل سنت نیز بزرگانی بوده و هستند که بی‌مسأله و وحدت امت اسلام و پرهیز از تفرقه اهما داشته و دارند.
استاد دشتوت می گوید:

تفرقه بطور کلی شامل دو مورد است:

۱- تفرقه به سبب عصبیت

۲- تفرقه به سبب مذهب

اما در مورد اول، در اسلام هیچگونه عصبیتی وجود ندارد و در موضوع دوم باید گفت: علیرغم کثرت مذاهب اسلام و اختلاف روش و آراء آنها همگی از یک منبع و اصل و اخذ که کتاب خدا و سنت رسول اکرم (ص) باشد فیض گرفته و از آن جوشیده اند و علیرغم تعدد و اختلاف در احکام همه

(۱) به نقل از خطبه مقام معظم رهبری که در زمان ریاست جمهوری در روز عید فطر سال ۱۳۶۳ در مصلای بزرگتهران، ایراد فرمودند.

مذاهب در یک نقطه با هم تلاقی می کنند و در یک مطلب متفق و متحدند
و آن ایمان به مستندات و مآخذ اساسی اسلامی و تقدیس کتاب الله و
سنت نبی اکرم (ص) است. (۱)

* * *

شیخ شلتوت مفتی از هبیر آنکه در علم و حلم بود؛ شهر
گفته است این کلام زیبارا گوش کن ای عزیزای دلبر

* * *

برای نیل به وحدت کوششها و تلاشهایی صورت گرفته است که
از آن جمله می توان تا سیس مرکزی بنام "دارالتقريب بين المذاهب
الاسلاميه" را نام برد که حضرت آیه... العظمی پروجردی (رض) به
آن همت گماشت و در سده اخیر با استقبال بسیاری از علمای شیعه و اهل
سنت رو بزرگ گردیده است و مقام معظم رهبری حضرت آیه الله خا منهای (دام
ظله العالی) به آن عنایت داشته و دارند.

گامهایی که در راستای "تقريب میان مذاهب" برداشته شده
در نیل به وحدت کلمه نقش بسزایی را دارا است یکی از این گامها
ارائه فقه بنحوت تطبیقی و طرح مسائل خلاف است که از دیرباز مورد
توجه بوده و علمای فریقین به آن نظر داشته اند و کتابهایی در این
زمینه نگاشته اند در میان فقهای نامدار شیعه، افرادی چون شیخ
طوسی (رض) و محقق حلی (رض) و علامه حلی (رض) و برخی دیگر به این مهم
پرداخته اند و علاوه بر تدوین کتابهایی که آراء خاص شیعه را در بردارند
به نگارش کتابهایی در زمینه مسائل خلاف همت گمارده اند که از آن -
جمله می توان کتاب "مسائل الخلاف" و "المبسوط" نوشته شیخ طوسی را

(۱) به نقل از کتاب رسالت انقلاب اسلامی ایران در توحید کلمه "۱۳۸/۲"

و کتاب "المختصر النافع" نوشته محقق حلی (رض) و نیز کتاب بهیای
 "مختلف الشیعه" و "تذکره الفقهاء" نگاشته علامه حلی (رض) را نام برد
 و کتاب معتبر فی شرح المختصر نگاشته محقق حلی نمونه‌ای با رواج -
 از آیه فقه بنحو تطبیقی است. از آیه فقه بگونه تطبیقی علاوه بر اینکه
 موجب بروز مسائل مورد اتفاق می‌گردد از این جهت نیز جای اهمیت
 است که احیاناً "باعث رفع اختلافات شده و مذاهب را به یکدیگر
 نزدیک می‌کند و راه نیل به وحدت و اتحاد را هموار می‌سازد. و در این
 مجال شایسته است نمونه‌هایی از تاثیر فقه تطبیقی و طرح مسائل خلاف
 در تقرب میان مذاهب را یادآور شویم.

هنگامی که آیه... العظمی بروجردی (رض) کتاب "المبسوط" -
 شیخ طوسی (رض) را بعنوان هدیه برای شیخ عبدالمجید سلیم عضو
 هیئت کبار العلماء و رئیس دانشگاه الازهر مصر فرستاد چنان این
 کتاب در او موثر افتاد که در او اخرا عمرا ظها رمی داشت؛

"چه آن موقع که مفتی سرزمین مصر بودم و چه بعد که عضولجنه
 افتاء الازهر شدم هرگاه می‌خواستم به کمیسیون فتوی بروم حتماً "قبل
 از رفتن کتاب "المبسوط" را مطالعه می‌کردم" (۱)

* * *

این کلام سلیم هست سلیم چونکه هست اندر آن رضای کریم
 پیروی کن از این ابر مردان تا که گردی در اتحاد سهیم

* * *

و اینک نمونه‌ای دیگر از تاثیرات تمام به فقه تطبیقی را ملاحظه کنیم
 استاد شلتوت می‌گویند:

(۱) رسالت انقلاب اسلامی ایران در توحید کلمه ۱۲۷/۲

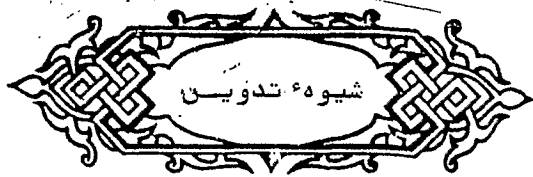
"فرا موش نمی کنم که در دا نشکده" شریعت "فقه تطبیقی مذا هب
اسلامی را تدریس می کردم و آراء و نظریات مذا هب مختلف بویژه
مذهب شیعه را ذریک مسئله خاص در پیش چشم می آوردم و چه بسیار
نظریه فقهی شیعه را به جهت آنکه با دلائل منطقی ثابت و استوار شده
بود بر سایر آراء و نظریات ترجیح می دادم .
فرا موش نمی کنم که در بسیاری از مسائل ، مطابق مذهب شیعه
فتوا دادم" (۱)

نمونه هایی از کتابهای فقهاء شیعه که در مسائل خلاف و فقه
تطبیقی نگاشته شده بود را ذکر نمودیم ما با یادگفت در میان فقهاء و
علمای اهل سنت نیز فرا د بسیاری به نگارش فقه تطبیقی مذا هب
اهتما مورزیده اند و کتابهایی در این زمینه نگاشته اند . از آن جمله
می توان کتاب :

"الفقه علی المذا هب الاربعه" نوشته "عبد الرحمن جزیری" را
نام برد که اساس کار رساله حاضر است .

زبانه ای که در پیش رود ا رید تحقیق و بررسی و ترجمه کتاب
ببین و مباحث نذر "است که از صفحه ۵۶ تا ۱۴۶ از جلد دوم کتاب "الفقه
علی المذا هب الاربعه" ^{نوشته عبد الرحمن جزیری} را به خود اختصاص داده است . که امید است به
عنوان گامی هر چند کوتاه در راستای تقریب میان مذا هب و نیل به
اتحاد و وحدت ، محسوب گردد .

(۱) رسالت انقلاب اسلامی ایران در توحید کلمه ۱۲۷ / ۲

- ۱- متن کتاب در بالای صفحات ترجمه شده و با خطی از حاشیه
متما یزگردیده است و در ترجمه لغات ما خدا صلی کتاب "لسان العرب"
بوده است و در مواردی که جوابگو نبوده باشد فرهنگهای دیگر
مراجعه شده و نام آن دریا ورقی آمده است .
- ۲- حاشیه کتاب که شامل نظرات مذاهب چهارگانه است با علامت
یک ستاره * و نظرات امامیه با علامت دو ستاره ** مشخص شده است
و با چند نقطه و خطی بعد از آن (...) به ادامه خواهی اشاره
شده است .
- ۳- نظرات امامیه برگرفته از دو منبع اصلی یعنی کتاب
" شرایع الاسلام فی مسائل الحلال والحرام " نگاشته محقق
حلی (رض) و "الروضه البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة" نوشته علی بن
احمد العالمی الجبعی مشهور به شهید ثانی (رض) است . در مسائلی که
این دو کتاب جوابگو نبوده اند به کتب دیگر فقهاء شیعه رجوع شده
و آدرس آن دریا ورقی آمده است .
- ۴- در نقل نظرات امامیه به تنظیم و دسته بندی مطالب اهتمام
شده است مثلاً " در مبحث سوگند بر خوردن و آشامیدن ، تمام مسائلی
که مربوط به سوگند بر خوردن شیئی بوده است از لابلای سطور برگرفته
شده و زیر هم آورده شده است و در مورد سوگند بر آشامیدن ، ورود ، خروج ،
سکنی ، رکوب و مانند آن نیز بین شیوه رعایت شده است و به دلیل
آنکه مسائل مربوط به یک عنوان در کتب امامیه بطور پراکنده و در
صفحات مختلف آمده بود سعی شد تا آدرس آن با دقت بیشتری بیان شود
تا خواننده بتواند آسان تر به مطلب دست یابد و به همین منظور در